

Alacant, bombardejada

El proper 25 de maig farà quaranta-vuit anys que l'artilleria franquista bombardejà Alacant, en un atac inesperat i mortífer. La memòria d'aquella destrossa, una de les més cruentes i, posteriorment, més amagades de la guerra civil, perviu encara entre els seus habitants.

Joan Ballester

1 0'45 hores del dia 25 de maig de 1938. La ciutat d'Alacant desenvolupava la seua activitat, quasi normal, tot i ser temps de guerra. Era dia de mercat. La gent feia llargues cues per tal d'aconseguir els pocs queviures que hi havia a la venda. Una hora i tres quarts abans, a l'aeròdrom de Palma de Mallorca s'havien enlairat nou Junquers. Els seus objectius, molt concrets, eren el mercat i el centre urbà de la ciutat. El temps, esplèndid; el blanc, senzill. A les 10.42 hores, els Junquers sobrevolaven el Cap de l'Horta, i el soroll dels seus motors, uniforme, terrible, arribava a la població.

Sonen les sirenes d'alarma i tot és inútil. Abans que deixen de sentir-se,

«...les restes humanes, les havien d'arreglar amb pales».

les primeres bombes esclaten enmig d'una multitud aterrida que intentava abastar els refugis en una boja correguda cap a la mort. Francesc Moreno i la seua dona, Vicenta, encara ho recorden. «La meua germana —ens comentava aquesta última— es trobava davant d'una parada de caragols en el moment de començar a caure les bombes, i ens contava que, les restes humanes, les havien d'arreglar amb pales».

No era aquest el primer bombardeig que patia la ciutat d'Alacant. N'havia sofert molts. Els alacantins estaven acostumats que cada nit un hidroavió descarregàs un bon grapat de bombes sobre les instal·lacions portuàries, i, fins i tot, cada quatre o cinc dies, l'aviació feixista castigava les instal·lacions ferroviàries i de Campsa. El 25 de maig de 1938, però, cap bomba no va caure sobre els objectius d'interès militar.

El bombardeig del 25 de maig sobre Alacant no obeeix a la casualitat, ni és producte d'una errada tàctica. Tot responia a un pla perfectament preconcebut. Fins aquell moment, els bombardeigs de nuclis civils des de l'aire eren casos excepcionals i mal considerats dintre del «peculiar» codi d'honor militar, però la guerra ja durava massa i calia deixar clar en les poblacions de més arrel republicana qui manava en aquell moment, almenys en l'aire. I ho van aconseguir plenament. Després d'aquella data fatídica, la ciutat d'Alacant va esdevenir una població fantasma, de la qual la gent havia fugit, deixant cases i negocis, a buscar refugi a les masies de les partides rurals que envoltaven la ciutat.

Aquesta actitud de la població, totalment raonable des del punt de vista de l'instint de conservació, va rebre les més dures crítiques per part dels diaris de l'època, *Nuestra Bandera* i *Liberación* —òrgans del PCE i CNT, respectivament—, on s'arribava a demanar la confiscació de les cases que quedaven buides, sense que els importàs gaire, aparentment, que el nombre de refugis d'aquell moment no fos capaç d'acollir tota la població. No fou fins el 25 de maig de 1938 que s'intensificà la tasca de construcció de refugis. Malgrat tot, això no va ser obstacle

FRANCESC CUTILLAS

perquè s'organitzàs el que la premsa del moment va anomenar «la columna de la por», en la qual milers d'alacantins s'allunyaven de la ciutat buscant llocs més segurs.

Andreu Cremades i Moll tenia aleshores 14 anys: «Jo em trobava en una planta baixa de la plaça de la Muntanyeta quan van esclatar les primeres bombes, al mateix temps que sonava la sirena d'alarma. Fou tot molt ràpid. Quan arribava a l'entrada del refugi, esclataven les bombes de la segona andanada. En total foren tres passades. La matança fou enorme».

En les tres passades que realitzaren els avions feixistes van deixar caure un total de noranta bombes, amb el resultat de 400 morts (cal tenir en compte, per exemple, que en el terròfic bombardeig de Guernika els morts no arribaren a 500), i centenars de ferits. No cal dir que la defensa antiaèria de la ciutat era ridícula, amb una bateria al castell de Sant Ferran i una altra a la Serra Grossa, i que els nou avions van tornar sense novetat a la seua base de Mallorca.

En els més de seixanta bombardeigs que patí la ciutat d'Alacant no fou tombat cap avió enemic. És comentari general entre els alacantins que l'aleshores cap del servei d'artilleria de la capital fou condecorat pels franquistes una vegada acabada la guerra, i precisament per això!

El silenci sobre el bombardeig del 25 de maig de 1938 ha estat total. Sobre les causes, hi ha diverses hipòtesis. D'una banda, el silenci total sobre les conseqüències de la catàstrofe i el nombre de morts que guarda la premsa local. Els dos diaris que es publicaven a la capital alacantina en aquells moments, en les edicions del dia 26 de maig, van callar pràcticament la tragèdia; el dia 27 es van limitar a donar la nota oficial de premsa provinent de Madrid. Malgrat tot, el que no podien

evitar és que els particulars anunciassin en les seues pàgines els noms dels seus familiars desapareguts, la qual cosa sí que ens dóna un índex de la catàstrofe.

De l'altra, l'estrany sentiment de culpabilitat, fomentat pel règim franquista, que sent la gent d'Alacant pel fet que l'afusellament de José Antonio Primo de Rivera tingués lloc en aquesta ciutat.

Aquesta mort creà en la població alacantina la consciència que, d'alguna

manera, s'havien guanyat a pols els centenars de morts dels bombardeigs que patiren i la repressió posterior. Fins i tot, molts alacantins van assabentar-se del fet del 25 de maig de 1938 quan TVE va suspendre el capítol de la sèrie «Erase una vez el hombre» en el qual eixia el bombardeig esmentat.

Solidaritat internacional

Una de les primeres mostres de solidaritat amb el poble alacantí, després del terrible bombardeig, procedia, curiosament, d'Anglaterra, que designà una comissió, a la qual pertanyien el coronel Smith i el comandant Lejeune, que estudià les circumstàncies i els efectes del bombardeig del 25 de maig i d'altres. Van arribar a la conclusió que de 46 raids estudiats, 41 s'adreçaren al port i a les estacions de ferrocarril, però van assenyalar que ni en un, ni en els altres, hi havia comerç de material de guerra, i feien constar que la ciutat no tenia fàbriques d'armes i que la guarnició era mínima. Sobre el bombardeig del 25 de maig van arribar a la conclusió que es llançaren 90 bombes des de 4.000 metres d'altura, i que totes van caure sobre la població civil. Conclou l'informe de la comissió assenyalant: «Atac deliberat a una zona civil». □

Després dels fets del 25 de maig, Alacant es va convertir en una ciutat fantasma.